

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6, läsåret 2015/2016

Inledning

Ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6 genomfördes för femte gången under läsåret 2015/2016. Provets syfte är bland annat att fungera betygsstödjande. 2016 års prov har gett underlag för bedömningar enligt betygsskalan F–A på delprovsnivå och genom ett sammanvägt provbetyg. Delprovsbetygen fungerar som stöd för läraren både när det gäller betygssättning och kommande undervisning.

I anslutning till ämnesprovet bifogas en lärarenkät. Totalt besvarade 715 lärare enkäten vilket är en halvering jämfört med år 2015. Av dessa lärare undervisar 163 i ämnet svenska som andraspråk. Majoriteten av dessa svenska som andraspråklärare undervisar även i ämnet svenska.

Synpunkter på provets innehåll

Temat för ämnesprovet i årskurs 6, 2016, var *Göra något gott*. Det stora flertalet av lärarna är positiva till provet: 66 % anser att det som helhet var *bra* och 32 % att det var *ganska bra*. En majoritet av eleverna, 72 %, reagerade också *i huvudsak positivt* på provet.

De flesta lärare, 87 %, menar även att det gick *bra* att genomföra två delprov på samma dag. 11 % av lärarna ansåg att det gick *mindre bra*. Trots den övervägande positiva responsen i statistiken vittnar vissa kommentarer om att flera lärare ansåg att eleverna blev trötta av upplägget och spekulerar kring om eleverna på grund av detta underpresterade. Speciellt nämns att elever i behov av särskilt stöd hade svårt att prestera genom hela provtiden.

Ställer man de olika delproven i relation till varandra, utifrån om tiden räckt till för genomförandet, fördelar sig svaren enligt nedan (tabell 1).

	Ja	I stort sett	Nej	Totalt
Delprov A	83,0	14,3	2,1	99,3
Delprov B1	64,5	27,7	6,4	98,6
Delprov B2	68,8	25,0	4,6	98,4
Delprov C1	67,4	26,8	4,5	98,7
Delprov C2	77,0	18,7	2,6	98,3

Tabell 1. Har tiden räckt till för genomförandet av de olika delproven?

Av tabellen framgår att det främst uppstått tidsbrist vid genomförandet av delprov B1. Lärarna beskriver att B1, B2 och C1 var svåra att hinna med, främst för elever som läser enligt kursplanen för svenska som andraspråk och elever i behov av särskilt stöd. Däremot ansåg både lärare och elever att tiden istället var för lång vid genomförandet av delprov C2.

Synpunkter på häftena Lärarinformation 1 och 2

Hela 96 % av lärarna skriver att de inte saknar något i det gröna häftet *Lärarinformation 1*. Endast 1 % saknar något i detta häfte. Angående *Lärarinformation 2* är det 3 % som saknar något och 96 % är nöjda med häftet. Få kommentarer har skickats in kring dessa frågor. Dock lyfts frågor bland annat kring anpassningar och hur läraren ska hantera elever som har varit frånvarande vid provtillfälle.

Synpunkter på delprov A – Tala

En ändring från och med höstterminen 2015 är att delprov A genomförs i slutet av höstterminen istället för under vårterminen. En majoritet, 80 % av lärarna, tycker att detta är en förbättring med motiveringen att stressen och arbetsbördan blir mindre för dem samt att stressen minskar även för eleverna. Knappt 6 % av lärarna anser att detta inte är en förbättring. Invändningarna handlar främst om att elevernas kunskaper testas för tidigt. De anser att eleverna även behöver vårterminen för att träna och utveckla sina kunskaper för att nå sin fulla potential inom detta moment. Övriga lärare svarade *vet ej* på denna fråga.

Lärarna fick frågan hur det fungerade att genomföra introduktionslektionen där delprov A presenterades för eleverna. 85 % av lärarna svarade *bra*, 12 % *ganska bra* och 1 % *mindre bra*. Kommentarer kring denna fråga är relativt få men många är positivt inställda. Av lärarna anser 79 % att delprov A överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området tala, medan knappt 19 % anser att delprovet *i stort sett* gör det. Kommentarer är här relativt få, men några lärare menar att ämnet var för enkelt för att eleverna skulle komma till sin rätt. Detta är en synpunkt som återkommer när lärarna besvarar frågan hur redogörelsedelen till delprov A fungerade; lärarna anser att deras elever hade svårt att nå de högre betygen på grund av det smala ämnet. De flesta lärare anser ändå att redogörelsedelen fungerade *bra* (77 %) eller *ganska bra* (17 %). Övriga knappt 4 % anser att den fungerade *mindre bra*. Siffrorna för samtalsdelen ser liknande ut: 73 % av lärarna menar att den fungerade *bra*, 23 % att den fungerade *ganska bra* och endast 1 % att den fungerade *mindre bra*. Bland kommentarerna råder delade meningar. En del lärare skriver att situationen upplevdes som konstlad och att samtalen blev lidande av detta. Andra anser att ämnet var engagerande. En majoritet av lärarna (96 %) menar att eleverna hade hjälp av eller *i viss mån* hjälp av diskussionsfrågorna, vilket även lyfts fram i några kommentarer.

En viss kritik framkommer när det gäller hur det fungerade att göra en helhetsbedömning av de två momenten i delprov A; då momenten anses som olika upplevs en sådan bedömning svår att göra. Dock menar en majoritet, 66 %, att helhetsbedömningen fungerade *bra* och 29 % att den fungerade *ganska bra* (*mindre bra*: 2 %). Matrisen får överlag mycket positiva

kommentarer av lärarna – den beskrivs som tydlig och nödvändig i bedömningen. 80 % anser också att den varit ett stöd i bedömningen av elevernas lösningar, medan 15 % anser att den *i stort sett* varit ett stöd, och 2 % att den *i viss mån* varit det. En något lägre andel (72 %) menar att bedömningsanvisningarna till delprov A gett det stöd de behövt vid bedömningen av elevernas muntliga prestationer. Bland övriga lärare som besvarat denna fråga tycker 23 % att bedömningsanvisningarna *i stort sett* varit ett stöd, och 3 % att de *i viss mån* varit det. Även här kommenterar lärarna att det är komplicerat att sammanväga ett betyg för de två momenten.

Resultatet på delprov A ligger *för flertalet* av eleverna i linje med deras övriga prestationer under läsåret, menar 79 % av lärarna, medan 16 % anser att det finns en överensstämmelse *för alla* elever. 3 % av lärarna menar att endast *ett fåtal* presterade i linje med övriga prestationer. I kommentarerna skriver flera lärare att deras elever presterade högre vid provtillfället än under läsåret. Även några kommentarer om underprestationer från elever förekommer med motiveringen nervositet.

Som framgår av tabell 2 nedan har textunderlagen av flertalet lärare bedömts som välvalt eller ganska bra. När texter har valts bort och ansetts som olämpliga tycks det, av lärarnas synpunkter att döma, ha haft med texternas längd att göra. Kortare texter tycks i högre grad ha använts som underlag.

	Välvald	Ganska bra	Olämplig	Totalt
Text 1	58,5	30,5	1,2	90,2
Text 2	56,5	30,1	0,8	87,4
Text 3	55,4	32,2	0,8	88,4
Text 4	57,5	29,5	1,1	88,1
Text 5	55,8	31,7	0,6	88,1

Tabell 2. Lärarnas bedömning av textunderlagets lämplighet, delprov A

Synpunkter på texthäftet till delprov B1 och B2

Texterna i texthäftet bedöms av en majoritet av lärarna som *välvalda*, och endast ett fåtal menar att de var *olämpliga*. I tabell 3 nedan ses en översikt över hur lärarna har bedömt texternas lämplighet. Från tabellen kan utläsas att hälften av lärarna ansåg att *Text 2 Novell* var välvald och 5,4 % ansåg den olämplig. I kommentarerna motiveras detta med att den anses vara svårläst för eleverna. Däremot var lärarna väldigt positiva till Text 8 Artikel.

	Välvald	Ganska bra	Olämplig	Totalt
Text 1 Utdrag ur ungdomsroman	80,4	17,1	1,2	98,7
Text 2 Novell	52,9	40,6	5,4	98,9
Text 3 Utdrag ur ungdomsroman	69,2	28,7	0,6	98,5
Text 4 Sångtext	71,1	26,3	1,1	88,5
Text 5 Sångtext	76,2	21,7	0,8	98,7

Text 6 Dikt	68,7	29,1	0,8	98,6
Text 7 Dikt	65,7	31,6	1,3	98,6
Text 8 Artikel	84,3	13,9	0,4	98,6
Text 9 Faktatext	76,8	21,2	0,7	98,7
Text 10 Faktaruta	72,2	25,6	0,7	98,5

Tabell 3. Lärarnas bedömning av texternas lämplighet, delprov B

På frågan vad lärarna och deras elever anser om layouten och bilderna i texthäftet med avseende på hur lätt det är att läsa samt hur tilltalande häftet är svarar 97 % att layout och bilder var *bra* eller *ganska bra*. Det framkom även önskemål om uppförstoring av text för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Synpunkter på delprov B – Läsa

Delprov B1-C2 genomförs på fastlagda provdagar i början av februari. På frågan hur det fungerade att genomföra den introduktionslektion där delprov B och C presenterades för eleverna svarade 88 % av lärarna *bra* och 11 % *ganska bra*. Dock vittnar kommentarerna om att några ansåg att detta blev lite upprepande. De allra flesta lärare, 83 %, tycker att delprov B1, berättande text, överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området läsa. När det gäller genomförandet av delprov B1 anser 87 % att det fungerade *bra*, 11 % att det fungerade *ganska bra* och knappt 1 % *mindre bra*. Många av kommentarerna belyser tidsbristen som upplevdes under detta delprov. Vid bedömningen av elevlösningarna anser 76 % av lärarna att bedömningsanvisningarna gett det stöd de behöver och 23 % att de *i stort sett* gjort det. En del av de lärarna anser att delprov B är svårbedömt, men att de genom sambedömning har kunnat lösa svårigheterna. Andra efterfrågar flera elevexempel. Text 2 Novell nämns i några kommentarer som en svårbedömd text.

Lärarnas skattning av delprov B2, sakprosa, liksom deras kommentarer om delprovet, skiljer sig inte på några avgörande punkter från enkätsvaren om delprov B1. 84 % anser att delprov B2 överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området läsa, och 15 % att delprovet *i stort sett* gör det. Genomförandet av delprovet anses av 88 % ha fungerat *bra*, 9 % *ganska bra* och 1 % *mindre bra*. Bedömningsanvisningarna till delprov B2 menar 76 % av lärarna har gett det stöd de behöver, medan 21 % anser att de *i stort sett* gjort det och 1 % att de *i viss mån* gjort det. Av de få lärare som kommenterat denna punkt finns synpunkter på bedömningsanvisningar till specifika uppgifter samt önskemål om fler elevexempel.

På frågan om uppdelning i läsförståelseprocesser varit till stöd menar 68 % att så är fallet, 25 % att uppdelningen *till stor del* varit ett stöd medan knappt 6 % anser att den endast *i liten utsträckning* varit det, och 1 % att den inte varit det. Av de lärare som här lämnat kommentarer är de flesta mycket positiva, och menar bland annat att uppdelningen i läsförståelseprocesser stärker den formativa bedömningen.

På den övergripande frågan om elevernas resultat på delprov B1 och B2 ligger i linje med deras övriga prestationer under läsåret svarar 20 % av lärarna att det gör det för *alla* elever,

77 % att det gör det *för flertalet*, och 2 % att det gör det för *ett fåtal*. Från lärarna förekommer ungefär lika många kommentarer om överprestationer som underprestationer bland eleverna.

Synpunkter på delprov C – Skriva

Merparten av lärarna, 84 %, anser att delprov C1, berättande text, överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området skriva, medan 15 % tycker att delprovet *i stort sett* överensstämmer. Av de relativt få kommentarer som här lämnats återkommer synpunkten att det är synd att eleverna inte får möjlighet att bearbeta sina texter.

Den gemensamma introduktionen till delprov C1 anser de allra flesta lärare gick *bra* (91 %) eller *ganska bra* (8 %). Själva skrivuppgiften till delprov C1 fungerade enligt 68 % lärarna *bra* för eleverna, 29 % påstod att det fungerade *ganska bra* och 2 % *mindre bra*. Många lärare skriver att det var stressigt för eleverna att hinna med uppgiften inom den givna tidsramen. Trots introduktionslektionen var det vanligt att elever missförstod instruktionen; vissa elever fick till exempel inte med alla led som togs upp i instruktionen. Över lag vittnar många lärare om att temat inspirerade och engagerade eleverna.

Genomgående är lärarna nöjda med matrisen till delprov C1: 78 % svarar att den varit till stöd i bedömningen av elevernas lösningar, 17 % att den *i stort sett* varit till stöd och 3 % att den *i viss mån* varit. Något färre är nöjda med bedömningsanvisningarna: 67 % svarar att de gett det stöd som behövs i bedömningen av elevernas texter, 25 % att de *i stort sett* gjort det och 5 % svarar att de *i viss mån* gjort det. Flera lärare efterfrågar ytterligare elevlösningar i anvisningarna.

Även när det gäller delprov C2, instruerande text, anser merparten av lärarna (76 %) att delprovet överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området skriva, medan 19 % anser att det *i stort sett* överensstämmer och 3 % att det *i viss mån* gör det. Lärarna kommenterar att texttypen uppfattades som otydlig för eleverna, vilket ledde till att de inte visste vad som förväntades av dem och därmed också i viss mån underpresterade.

Den gemensamma introduktionen till delprov C2 anser de allra flesta lärare, 83 %, gick *bra*, 13 % svarar att den gick *ganska bra* och 2 % att den gick *mindre bra*. Fler lärarna ansåg att C1 fungerade bättre än C2. Även i kommentarerna kring denna fråga återkommer påpekandet om instruktionernas otydlighet. Lärarna skriver att det uppstod många frågor i klassrummet vid introduktionen till den beskrivande och förklarande skrivuppgiften. Drygt hälften (53%) av lärarna ansåg att C2 fungerade *bra*, för 20 % *ganska bra* och för 8 % *mindre bra*. Delprov C2 upplevs därför som mer negativ i år än förra årets prov. Många lärare har lämnat kommentarer till denna fråga. De flesta påpekar uppgiftens otydliga instruktion som resulterade i att eleverna missuppfattad uppgiften och därmed fick betyget F på delprovet. Lärare vittnar även om att många elever blev färdiga med denna text tidigt, eventuellt med anledning av att instruktionen ger sken av att uppgiften är enklare än vad den faktiskt är.

Av lärarna svarar 74 % att matrisen för delprov C2 varit till stöd i bedömningen av elevernas lösningar, 20 % att den *i stort sett* varit till stöd och 3 % att den *i viss mån* varit det. Något färre är nöjda med bedömningsanvisningarna: 66 % svarar att de gett det stöd som behövs i bedömningen av elevernas texter, 27 % att de *i stort sett* gjort det och 4 % att de *i viss mån* gjort det. Liksom när det gäller delprov C1 skriver flera lärare att de önskat ytterligare elevlösningar i bedömningsunderlaget.

På den övergripande frågan om elevernas resultat på delprov C1 och C2 är i linje med deras övriga prestationer under läsåret svarar 17 % av lärarna att de är det för *alla* elever, 4 % att de är det för *ett fåtal* elever, medan merparten, 78 % av lärarna, anser att delprovsresultaten överensstämmer med övriga prestationer *för flertalet* av eleverna. Kommentarererna följer tidigare mönster genom att påpeka att eleverna presterade i linje med övriga prestationer när det gäller delprov C1, men underpresterade angående C2 på grund av missförstånd av instruktioner. Därmed fick eleverna ett lägre sammanvägt betyg på delprov C än tidigare skrivuppgifter under läsåret, menar lärarna.

Andra aspekter av provet

Resultatprofilen och kunskapsprofilen

Kunskapsprofilen som lärarna kan använda för att sammanfatta elevens utveckling i förhållande till kursplanens syften och kunskapskrav uppfattades fungera *bra* av 26 % och *ganska bra* av 15 %, medan 56 % ej använde sig av den. Skäl som anges till att inte fylla i kunskapsprofilen är att den är för tidskrävande. Det kan tilläggas att det inte är obligatoriskt att fylla i kunskapsprofilen.

Drygt en fjärdedel av lärarna har använt sig av några av de digitala formulär som finns på provgruppens webbplats. 71 % har inte använt dessa, men flera av dessa skriver att de är positivt inställda till att de digitala formulären finns och att de kan tänka sig att använda sig av dessa kommande år.

Bedömning av ämnesprovet

Som framgår av tabell 4 är sambedömning vanligast vid delprov C, och mest sällsynt vid delprov A. Av de lärare som kommenterat detta tycks nästan alla vara positiva till sambedömning. Hinder för sambedömning har varit bristande organisation på skolan samt att lärare som arbetar på mindre skolor saknar kollegor att sambedöma med.

	Samtliga elevprestationer har sambedömts	Många elevprestationer har sambedömts	Vissa elevprestationer har sambedömts	Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	På annat sätt
Delprov A	23,8	6,1	16,4	45,6	5,9	1,8
Delprov B1	34,1	16,4	21,8	22,2	4,5	0,9
Delprov B2	34,3	16,1	21,7	22,1	4,9	0,8
Delprov C1	49,3	18,5	18,3	8,4	4,6	0,6
Delprov C2	49,2	18,7	16,9	9,0	4,9	0,6

Tabell 4. Hur har ämnesprovet bedömts?

Provresultat i relation till terminsbetyg

För 67 % av lärarna är provet som helhet ett stöd när de ska sätta terminsbetyg. 24 % svarar att det *i stort sett* är ett stöd och 9 % att det *i viss mån* är det. I kommentarerna skriver ett flertal lärare att provet kompletterar och/eller bekräftar övrigt underlag.

Svenska som andraspråk

På frågan hur ämnesprovets olika delar fungerade för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk svarade totalt 58,7 % av lärarna. Svaren fördelade sig följande: 24 % *bra*, 23,5 % *ganska bra*, 8,4 % *mindre bra* och 2,5 % *dåligt*. Många lärare menar att framför allt delprov B var svårt för elever som läser enligt kursplanen för svenska som andraspråk. Ämnesprovet vållade särskilda svårigheter för elever som bott i Sverige en kortare tid.

Anpassningar för elever med funktionsnedsättning

Av de lärare som besvarat enkäten har 72 % gjort anpassningar för elever med någon form av funktionsnedsättning. De vanligaste anpassningarna är utökad tid, datoranvändning samt att elever fått genomföra ämnesprovet avskilt eller i mindre grupp – då ofta med specialpedagog till hands. Vissa elever har också fått förstorad text och även uppläsning instruktioner har förekommit. I många fall har kombinationer av dessa anpassningar gjorts.

Bland lärarna anser 77 % att de fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning av delprov A, 16 % att de *i stort sett* fått det, 3 % att de *i viss mån* fått det och 1 % att de inte fått det. Gällande delproven B1-C2 anser 73 % att de fått tillräckligt stöd, 23 % *i stort sett*, 2,1 *i viss mån* och 1 % att de inte fått det. Ett flertal lärare har synpunkter på anpassningar vid dyslexi, främst gällande att texterna i texthäftet inte finns inlästa. Enligt några lärare är det även otydligt huruvida frågorna i B1 och B2 får bli upplästa för elever med dyslexi. Denna information är tydligare framskriven till ämnesprovet 2017.

Elevernas självbedömning

Självbedömningen genomfördes av 33 % av eleverna, medan 65 % inte genomförde denna. I kommentarerna motiveras detta främst med tidsbrist.

Övriga synpunkter

I slutet av enkäten fanns möjlighet att komma med ytterligare synpunkter på ämnesprovet. Många har här uttryckt sig positivt om proven. Återkommande är annars synpunkter på principerna för sammanvägning till ett provbetyg, samt synpunkter på tidsåtgången för organisation och genomförande av provet. Många lärare tror att central rättning och digitalisering skulle göra proven mindre tidskrävande, samt bidra till ökad likvärdighet i bedömningen. Även här framkommer åsikten att elever med dyslexi bör få texterna upplästa.

Vi arbetar vidare

Sammanfattningsvis verkar det femte nationella provet för årskurs 6 ha mottagits väl. Alla lärarkommentarer och synpunkter hjälper oss att utveckla provet och utvecklingsarbetet pågår hela tiden för att göra provet så bra som möjligt.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, FUMS, Box 527, 751 20 UPPSALA

Cecilia Bergwall

Johan Carlström

Lovisa Larsson